

OSPRAVEDLNIL SA TU VÔBEC NIEKTO ZA NIEČO?

Rudolf Chmel

K Letným poznámkam Pétera Esterházyho z roku 1990 zdanlivo niet čo dodať ani po vyše štvrtstoročí; v skutočnosti, teraz nemyslím iba na moje pokolenie, však aj po takom dlhom čase nestrácajú na inšpiratívnosti – pre umelcov, intelektuálov osobitne. Samo Abrahám vyzýva k dlhšiemu komentáru, ale to by som mu musel poslať rukopis mojich pamätí, ktoré, ako vraví Laci Szigeti, ak sú naozaj dobré, vychádzajú zvyčajne až posmrtné. Zatiaľ čítajme radšej Pétera Esterházyho, tam všetko je...

„Médiám sa vyčíta, že sa neospravedlnili za svoje počínanie v časoch Kádára. Je to tak. Ale médiami sa to predsa nekončí. Pýtam sa vás: ospravedlnil sa tu vôbec niekto za niečo? Ospravedlnili sa vari bývalí politickí vodcovia? Nespomínam si? Alebo tí ekonomickí? Nepamätám sa. Hlavní inžinieri? Chemici? Tí, ktorí riadili kultúru? Ja si teda nespomínam. A čo tak katolícky klérus, ospravedlnil sa vari? Nepamätám sa, že by bol dal svojej cirkvi príklad – nie snáď priamo samovražednú, ale predsa prirodzenú prostú – odvahu. Ospravedlnila sa cirkev (ja, ty) za to, že si nevzala príklad odinakial? Alebo sa hádam ospravedlnili spisovatelia? Nespomínam si. Možno to ani netreba. Keď však zalistujem vo svojich knihách, nevidím nikde miesto, kde by som hovoril o päťdesiatom šiestom roku priamo. Nachádzam len nejaké narážky, ktorými autor naznačuje čitateľovi, že si o tom myslí to isté. A obávam sa, že ani s knihami mojich kolegov by to nedopadlo lepšie. Pýtam sa vás teda – a zdôrazňujem, že medzi zodpovednosťou a zodpovednosťou je rozdiel –, ospravedlnil sa vari maďarský ľud sám sebe za to, že sa mu vôbec mohlo prihodiť to, čo sa mu prihodilo? Ak sa chceme pozrieť pravde do očí, urobiť morálnu bilanciu, nemôžeme sa obmedziť iba na média, a to, aby v prípade, že tam by bol podiel kompromisu (rozumej: lži) najvyšší; by to mala byť otázka pre inteligenciu ako takú. Lebo každý vtedajší kompromis dnes stratil platnosť a stal sa dokonale zbytočný: každá večera, každé oslovenie súdruh!, ktoré bolo vyslovené, každý János, každý súdružský pohovor, každé zavádzajúce pomenovanie, každá maska. Ten, kto dnes opitý triumfom hlaholí zvučným hlasom, je klamár alebo hlupák. Vyhrali sme, ale nie sme víťazi.“

